

Маркіна Л. Л.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ДИДАКТИЧНІ ОРІЄНТИРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ

Процес підготовки сучасних юристів здійснюється в умовах інтенсивної інтеграції наукових знань. Міжпредметні зв'язки сприяють реалізації принципу інтеграції, дозволяють будувати навчально-професійну діяльність здобувачів вищої освіти на системній основі.

Освітня функція міжпредметних зв'язків спрямована на формування системи знань, які потребують комплексного застосування у процесі юридичної діяльності. Міжпредметні зв'язки є дидактичною умовою відображення в індивідуальній свідомості здобувача вищої освіти об'єктивних взаємозв'язків між навчальними дисциплінами.

Педагогічний ефект реалізації міжпредметних зв'язків полягає в тому, що розширюються педагогічні функції навчальної дисципліни, з'являється можливість упорядкувати взаємодію з іншими навчальними дисциплінами стосовно забезпечення більш глибокого засвоєння знань та вмінь, формування понять, які мають універсальний характер, тобто використовуються при викладанні різних дисциплін. Наприклад, на основі встановлення взаємозв'язку між навчальними дисциплінами «Психологія», «Соціальна психологія», «Народна психологія», «Юридична конфліктологія», «Юридична психологія» за принципом координації майбутні юристи мають можливість системно використовувати ключове поняття «психіка» в умовах вирішення багаторівневих навчально-професійних завдань. У процесі інтеграції психологічних та правових знань здійснюються взаємопроникнення, ущільнення, уніфікація знань, відбувається поступова зміна окремих дидактичних елементів, які включаються у велику кількість зв'язків.

Отже, систематичне застосування міжпредметних зв'язків допомагає вирішити протиріччя між предметним навчанням і необхідністю системного використання наукового знання в нових практичних умовах.

Розвивальна функція міжпредметних зв'язків полягає у створенні додаткових резервів для розвитку творчої особистості. Організація міжпредметних зв'язків з метою використання висновків (правил, принципів) однієї науки для пояснення висновків (чи фактів) іншої науки (дисципліни) дозволяє науково-педагогічному працівнику розвивати вміння інтегрувати

набуті знання і використовувати їх у практичній діяльності, забезпечити більшу інтенсивність, самостійність пізнавальної діяльності здобувача вищої освіти.

Залучення здобувачів вищої освіти у процес оволодіння навчальним матеріалом на основі міжпредметних зв'язків здійснюється за допомогою певних засобів:

- комплексні проблемні питання (комплексні тому, що відповіді на них вимагають від здобувачів вищої освіти активного залучення знань з різних навчальних дисциплін, а також інших джерел);

- комплексні індуктивні пізнавальні завдання, коли узагальненню піддаються факти з різних навчальних дисциплін;

- комплексні частково-індуктивні пізнавальні завдання, коли відбувається міжпредметне узагальнення вже узагальнених предметних знань (понять, теорій, законів);

- комплексні дедуктивні пізнавальні завдання, які потребують доказів загальнонаукових положень за допомогою інтеграції знань з різних предметів;

- вирішення професійних ситуацій різного змісту (на відміну від комплексної пізнавальної задачі, проблема якої виводиться зі змісту навчальних предметів, професійна ситуація задається як цілком реальна подія);

- практичні ситуації для соціально-психологічного тренінгу у рамках роботи психологічного клубу «Гармонія» (наприклад, для придбання здобувачами вищої освіти досвіду ділових взаємин, характерних для юридичної діяльності, формування комунікативної культури);

- вправи для відпрацювання певного комплексу досить складних професійних дій юристів.

Варто вказати на великі можливості дидактичної гри для інтеграції навчального матеріалу різних предметів, а також (що дуже істотно) різних видів діяльності.

Реальні можливості для розвитку творчих здібностей здобувачів вищої освіти надає науково-дослідницька діяльність, яка виступає інтеграційним фактором професійної підготовки. Науково-дослідницька діяльність, як цілісний творчий акт, вимагає від здобувачів вищої освіти осмислення міждисциплінарних проблем на різних рівнях: методологічному, теоретичному, прикладному.

Завдяки укрупненню дидактичних одиниць навчального матеріалу реалізація міжпредметних зв'язків допомагає уникнути психічного перевантаження, психофізіологічного напруження здобувачів вищої освіти. Як зазнає В. Г. Кремень, «для особистісно-орієнтованого навчання далеко не байдуже, яку психологічну ціну платить учень за свої розумові надбання. Зрозуміло, що навчання, яке створює для учня ситуацію психологічного дискомфорту, не можна вважати оптимальним» [1, с. 64].

Необхідно враховувати, що здобувачі вищої освіти мають особистісні ресурси інтеграції наукових знань, які обумовлені задатками, рівнем освіченості і надбаним особистісним досвідом навчальної діяльності. Тому велика роль відводиться виявленню особистісного сенсу учіння та емоційного задоволення від нього.

Завдяки міжпредметним зв'язкам пізнавальна діяльність майбутніх юристів виходить за межі навчальної програми; забезпечується комплексний підхід до мети та завдань професійного навчання, орієнтація на різнобічну глибоку професійну підготовку. Саме у формуванні позитивного оціночного відношення до майбутньої юридичної діяльності відбивається виховна функція міжпредметних зв'язків.

Слід зазначити, що принцип міжпредметних зв'язків корелюється із загальнодидактичними принципами науковості, систематичності та послідовності, свідомості й активності, зв'язку теорії з практикою, мотивації навчання, професійної спрямованості. Виходячи з особливостей кредитно-модульної системи навчання, доцільно дотримуватися наступних принципів: структуризації навчання, оптимальності методів діяльності, гнучкості, усвідомленої перспективи [2, с. 128, 129].

Тобто доцільно використовувати принцип міжпредметних зв'язків можливо лише тоді, коли водночас приймаються до уваги всі інші принципи.

Отже, дидактично обґрунтоване застосування міжпредметних зв'язків забезпечує високий рівень професійної підготовки майбутнього юриста та його професійного мислення.

Література

1. Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). / В.Г. Кремень. – Київ: Грамота, 2003. – 215 с.
2. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посіб./ В.М. Нагаєв. – Київ: Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.

Підлісний М. М.

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та політології
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ ЗАГАЛЬНОЇ СОЦІОЛОГІЇ

З метою використання активних форм і методів у вересні 2016 року мною було проведено опитування 230 курсантів першого курсу (уч. взводи КП-641-645, ПД-641-642, ДР-641-642). Аналіз результатів засвідчив, що 33% респондентів сподобається робота у малих групах, 22% - коли викладач веде